РОЗДІЛ І · ЄВРОПА ТА СВІТ У РАННЬОМОДЕРНУ ДОБУ

Англія за Тюдорів: ідеї до уроків

Цікавинки й завдання до тем про Англію XVI ст.: Генріх VIII і Реформація, Єлизавета I та Марія Стюарт, Френсіс Дрейк, розгром Непереможної армади і перші переселенці до Америки.

1 Портрет як реклама влади

Ганс Гольбейн Молодший написав цей портрет Генріха VIII близько 1540 р. Латинський напис *Anno ætatis suæ XLIX* означає «на 49-му році життя». Попросіть учнів уважно роздивитися картину, перш ніж щось розповідати про короля.

Г. Гольбейн Молодший. Портрет Генріха VIII, бл. 1540 р.

Завдання

1. Які деталі показують багатство й силу короля?
2. Навіщо художник зобразив такі широкі плечі й рукави?
3. Що відчуває людина, яка стоїть перед цим портретом?

Цікавинка

Генріх VIII мав шість дружин. Щоб розлучитися з першою, Катериною Арагонською, він порвав із папою римським. За Актом про супрематію 1534 р. король став главою Англіканської церкви.

2 Дві королеви: Єлизавета I і Марія Стюарт

Процесія королеви Єлизавети I, бл. 1601 р.

Марія Стюарт, королева Шотландії

Дві королеви-родички стали суперницями. Об'єднайте клас у дві команди: кожна збирає «досьє» на свою королеву, а потім команди разом заповнюють таблицю.

	Єлизавета I	Марія Стюарт
Країна		
Віра		
Роки правління		
Доля		

Для вчителя

Єлизавета I — Англія, протестантка, правила 1558–1603 рр., «королева-діва», так і не вийшла заміж. Марія Стюарт — Шотландія, католичка, королева з шести днів від народження (1542–1567). 1568 р. втекла до Англії, майже 19 років провела під вартою, страчена 1587 р.

3 Пірат на службі королеви

Єлизавета I посвячує Френсіса Дрейка в лицарі на борту «Золотої лані», 1581 р. Гравюра XIX ст.

1577–1580 рр. Френсіс Дрейк обійшов навколо світу і привіз до Англії величезну здобич, захоплену в іспанців. Для англійців він був героєм, а іспанці називали його піратом і «Драконом».

Дебати «Герой чи пірат?»

1. Поділіть клас на «англійських придворних» та «іспанських послів».
2. Кожна група готує три аргументи: Дрейк — герой чи пірат?
3. Після дебатів обговоріть: чому одну людину по-різному оцінюють у різних країнах?

4 Шлях Непереможної армади, 1588

Британські острови наприкінці XVI ст. Стрілками позначено шлях армади

Влітку 1588 р. король Іспанії Філіп II відправив до Англії величезний флот — близько 130 кораблів. Менші й маневровіші англійські кораблі атакували армаду в Ла-Манші, а вночі пустили на неї підпалені судна-брандери.

Завдання

1. Простежте за стрілками шлях армади.
2. Чому іспанці повертались довкола Шотландії та Ірландії?
3. Що означає корона з датою 1603 р.?

Для вчителя

Повернутися через Ла-Манш заважали англійський флот і зустрічний вітер. Біля берегів Шотландії та Ірландії багато кораблів розбили шторми. 1603 р. шотландський король Яків VI, син Марії Стюарт, став і королем Англії — Яковом I.

Розгром Непереможної армади. Невідомий художник, кінець XVI ст.

5 Знайди неточності: перший День подяки

Дж. Браунскомб. Перший День подяки в Плімуті, 1914 р.

1620 р. корабель «Мейфлавер» привіз до Америки англійських пуритан-пілігримів, які тікали від переслідувань. Восени 1621 р. вони разом з індіанцями вампаноаг святкували перший урожай. Картину намалювали майже через 300 років.

Завдання

Знайдіть на картині дві історичні неточності. Підказка: роздивіться головні убори індіанців і будиночок праворуч.

Для вчителя

Головні убори з пір'я носили індіанці Великих рівнин, а не вампаноаг. Хат-зрубів пілігрими не будували: їхні будинки були каркасні, з дощок.

РОЗДІЛ І · ЄВРОПА ТА СВІТ У РАННЬОМОДЕРНУ ДОБУ

Франція XVI ст.: ідеї до уроків

1 Замок, де легко заблукати

Шамбор почали будувати 1519 р. за наказом короля Франциска I. Це найбільший замок долини Луари: 426 кімнат, 282 каміни й 77 сходів. Головні подвійні гвинтові сходи влаштовано так, що люди, які піднімаються й спускаються, не зустрічаються. Можливо, ідею підказав Леонардо да Вінчі, який останні роки життя провів у Франції на запрошення короля.

Завдання

1. Знайдіть на фото риси Відродження: симетрію, арки, ряди вікон.
2. Чим замок Шамбор відрізняється від середньовічної фортеці?
3. Спробуйте намалювати схему подвійних сходів.

Замок Шамбор, Франція

2 Варфоломіївська ніч

Е. Деба-Понсан. Ранок біля воріт Лувру, 1880 р.

18 серпня 1572 р. в Парижі відгуляли весілля вождя гугенотів Генріха Наваррського і сестри короля Маргарити. На весілля з'їхалося багато протестантів. У ніч на 24 серпня, день святого Варфоломія, почалося їх побит тя.

Робота з картиною

1. Хто ця жінка в чорному? Що вона робить?
2. Які почуття викликає картина?
3. Як художник ставиться до подій 1572 р.? Доведіть деталями.

Цікавинка

Про ці події Александр Дюма написав роман «Королева Марго». Марго — це Маргарита де Валуа, наречена Генріха Наваррського. Через 27 років подружжя розлучилося.

Для вчителя

Жінка в чорному — Катерина Медічі, мати короля Карла IX. Вона та її почет оглядають тіла вбитих гугенотів. Лише в Парижі загинули кілька тисяч людей, а потім побиття прокотилися іншими містами Франції.

3 Карта релігійних воєн

Франція в добу релігійнихвоєн (1562–1598)

Зеленим кольором на карті позначено землі, де переважали гугеноти — французькі протестанти.

Завдання

1. У якій частині Франції жило найбільше гугенотів?
2. Знайдіть Васі (знак ×): що там сталося 1562 р.?
3. Що позначають вогники?
4. Знайдіть Нант: яким документом він прославився?

Для вчителя

Гугеноти жили переважно на заході й півдні. 1562 р. у Васі вбили протестантів, що молилися в сараї, — з цього почалися релігійні війни. Вогники — міста, де 1572 р. повторилася Варфоломіївська ніч. У Нанті 1598 р. Генріх IV підписав едикт про віротерпимість.

Подумайте

Підрахуйте на карті міста-вогники. Чому, на вашу думку, побиття відбувалися саме у великих містах?

4 «Париж вартий меси»: Генріх IV

Вождь гугенотів Генріх Наваррський став королем 1589 р., але католицький Париж не хотів його визнавати. 1593 р. він прийняв католицтво. Кажуть, король тоді промовив: «Париж вартий меси». 1598 р. Нантський едикт дав гугенотам свободу віри й рівні права з католиками.

Гра «Компроміс»

1. Поділіть клас на «католиків» і «гугенотів». Кожна група записує три свої вимоги.
2. Разом складіть «едикт»: які вимоги можна прийняти, щоб у країні настав мир?
3. Порівняйте свій едикт із Нантським.

Цікавинка

Генріх IV, за переказом, мріяв, щоб кожен селянин щонеділі мав курку в горщику.

